

УДК 78.071.1(478)(092):780.653
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-13>

Михайло КУЖБА,
 orcid.org/0000-0002-5762-8574
 здобувач ступеня доктора мистецтва,
 викладач кафедри народних інструментів України
 Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського
 (Харків, Україна) kuzhba@ukr.net

ЦИМБАЛЬНА ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ТИМОФЄЄВА: ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті вперше в українському цимбалознавстві з позиції виконавства проаналізовано цимбальну творчість молдавсько-американського сучасного композитора Олександра Тимофєєва. Цимбальне мистецтво українських митців є визнаним й займає значне місце в світовій музичній культурі, про що на сьогодні вже написано ряд різножанрових наукових та публіцистичних досліджень. Окрім оглядово-ознайомчого опису цимбальних творів автора, рефлексій на життєві події, що мали вплив на формування композитора, його уподобання та пошуки, метою статті є системне осмислення цимбальної творчості О. Тимофєєва. Аналіз цимбальної творчості дозволив: 1) здійснити періодизацію (вирізняє два творчих періоди), 2) позначити програмність та концертність характерними принципами композиторського мислення автора (“The Flame”, “Sincerity”, “On Thin Ice” тощо), 3) зацентрувати його звернення до природних якостей цимбалів. Так, виокремлено такі риси цимбальної стилістики як віртуозність, імпровізаційність, метро-ритмічна домінантність та політембровість. З точки зору жанру позначені дві основні категорії – концертна та мініатюра. Відносно інструментального складу вирізняє твори для цимбалів соло (Метафора, Ноктюрн, “Sincerity”), у супроводі фортепіано (Концертна п’єса “Snowstorm”, “Lucky Strike”), для інструментального ансамблю (Концертна п’єса “Snowstorm”, Балада) та для цимбалів з симфонічним (камерним) оркестром (Концерт). Аргументовано причини зацікавленості О. Тимофєєва українським мелосом та використанням музичного матеріалу двох українських народних пісень «Ой, горе, горе» та «Ой, коли-б той вечір». Виявлено притаманне композиторському мисленню поєднання сучасних метро-ритмів та імпровізаційно-кантиленних побудов як впізнана риса композиторського стилю митця.

Ключові слова: цимбальна творчість, творчість Олександра Тимофєєва, композиторське мислення, програмність, концертність, цимбальна стилістика, концерт, мініатюра.

Mykhailo KUZHBA,
 orcid.org/0000-0002-5762-8574
 Candidate for the Degree of Doctor of Arts,
 Lecturer at the Department of Folk Instruments of Ukraine
 Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts
 (Kharkiv, Ukraine) kuzhba@ukr.net

DULCIMER CREATIVITY OF ALEXANDER TIMOFEEV: THE PERFORMING ASPECT

In the article, for the first time in Ukrainian dulcimer studies, the dulcimer creative work of the Moldavian-American contemporary composer Alexander Timofeev has been analysed from the standpoint of performance. The dulcimer art of Ukrainian artists is recognized and occupies a place in the world musical culture, about which a number of scientific and journalistic studies of various genres have already been written. In addition to an overview and introductory description of the author’s dulcimer compositions, reflections on life events that had an impact on the formation of the composer, his preferences and searches, the purpose of the article is a systematic understanding of A. Timofeev’s dulcimer creativity. The analysis of dulcimer creative work allowed: 1) to carry out periodization (two creative periods were distinguished), 2) to mark the program and concert nature with the characteristic principles of the composer’s thinking (“The Flame”, “Sincerity”, “On Thin Ice” etc.), 3) to emphasize his appeal to the natural qualities of dulcimers.

Thus, such features of dulcimer stylistics as virtuosity, improvisation, metro-rhythmic dominance and poly-timbre nature have been singled out. From the point of view of the genre, two main categories have been marked – concerto and miniature. Regarding the instrumental composition, there are compositions for solo dulcimers (Metaphor, Nocturne, “Sincerity”), accompanied by a piano (“Snowstorm” concert piece, “Lucky Strike”), for instrumental ensemble (“Snowstorm” concert piece, Ballad) and for dulcimers with symphony (chamber) orchestra (Concerto). The reasons for A. Timofeev’s interest in Ukrainian melos and the use of the musical material of two Ukrainian folk songs “Oh, woe, woe” and “Oh, when is that evening” have been specified. The combination of modern metro-rhythms and improvisational-

cantilena constructions inherent in the composer's thinking has been revealed as a recognizable feature of the artist's compositional style.

Key words: *dulcimer creativity, creative work of Alexander Timofeev, composer's thinking, program nature, concert nature, dulcimer stylistics, concerto, miniature.*

Постановка проблеми. Цимбалоподібні інструменти є одними із найстаріших представників музичної органології, про які на сьогодні написані чисельні дослідження науковцями різних країн. Питання, які підіймали дослідники, торкалися досить різних аспектів, починаючи від генезису та будови і закінчуючи національними особливостями та індивідуальним стилем цимбалістів. Серед всього розмаїття є достатньо багато невирішених питань й цікавих для вивчення тем, й композиторський доробок – одна з таких. Цимбальна творчість сучасного молдавсько-американського композитора Олександра Тимофєєва є популярною серед виконавців – представників різних національних цимбальних шкіл та, на нашу думку, відкритою і цікавою для її наукового осмислення.

Аналіз досліджень. Тематика статті охоплює декілька напрямів цимбалознавства, як то – вивчення жанрово-стильових особливостей творчості, бібліографіка, регіоналістика, феноменологія особистості тощо. Автор пропонованого дослідження неодноразово звертався до творчості митців, зокрема – Олени Костенко (Кужба, Юрченко, 2021), Тараса Барана (Кужба, 2021). В цих статтях напрацьовані принципи опису виконавської школи, виконавського аналізу, аналізу стилю творчої особистості. Методологічно автор статті спирається на напрацювання кафедри інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І.П. Котляревського, де протягом багатьох років розроблялись вказані різновиди аналітичних підходів. Композиторська творчість Олександра Тимофєєва частково описана у дипломній роботі молодшої молдавської дослідниці Юлії Кореневої. В Україні пропонована стаття наразі є першою науковою публікацією, матеріал якої базовано на інтерв'ю з композитором, даних з офіційного сайту¹ та особистого виконавського досвіду.

Мета статті – системний опис цимбальної творчості Олександра Тимофєєва.

Вклад основного матеріалу. Особливості творчості композитора, характерні ознаки його музичної мови, вибір інструментів чи інструментальних складів залежить від тих життєвих основ, на яких і зростає ця творчість. Нижче наводимо етапи творчої біографії О. Тимофєєва, складені автором дослідження на основі особистих інтерв'ю та матеріалів з офіційного сайту.

Народився Олександр Тимофєєв, представник нової генерації молдавських композиторів та піаністів, 28 жовтня 1983 році в місті Оргіїв, яке знаходиться досить близько від державної та культурної столиці Республіки Молдови. По словам самого митця, саме батько став тим, хто прищепив щирю любов до музичного мистецтва, повагу до своїх національних корінь та став опорою під час професійного становлення. Так, Олександр в 1996 році вступає до відомого своїми яскравими випускниками музичного ліцею імені Ч. Порумбеску в місті Кишиневі, де паралельно навчається в класах Віктора Левинзона (фортепіано) та першої жінки-композитора – представниці молдавської композиторської школи Злати Ткач (композиція). Після еміграції В. Левинзона до Німеччини він продовжує навчання по класу фортепіано у викладача А. Варданяна.

Після закінчення музичного ліцею у 2002 році юний митець емігрує до США та вступає до Державного Університету в Нью-Джерсі (*Rowan University*) по класу фортепіано до професора Веди Зупончич (*Veda Zuponcic*) та паралельно отримує курс композиції у професора Гарольда Олів'є (*Harold Oliver*). Виконавця та композитора весь час цікавило і мистецтво диригування, тому під час своїх коротких поїздок до Батьківщини він бере приватні уроки у харків'янина за походженням, відомого піаніста, диригента та викладача Михайла Сечкіна².

За роки навчання й в музичному ліцеї в Молдові, й у Державному Університеті в Нью-Джерсі О. Тимофєєв неодноразово брав участь в міжнародних конкурсах піаністів як виконавець, де отримував звання лавреата першого ступеня. Після закінчення Державного Університету в Нью-Джерсі він отримує ступінь бакалавра

---

²Цікавими та вартими уваги, на наш погляд, є факти творчої біографії М. Сечкіна. В свій час він закінчив Харківську середню спеціальну музичну школу в класі Регіни Самойлівни Горовиць, та Харківський інститут мистецтв (нині – Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського) в класі завідувача кафедри спеціального фортепіано, професора Михайла Самойловича Хазановського. Але його жага до оперно-симфонічного диригування привела до стін Київської державної консерваторії, де спочатку він займався в класі учня Миколи Малька професора Михайла Канерштейна, а пізніше в асистентурі-стажуванні в класі видатного українського диригента Степана Турчака.

Тобто, через ці години творчого спілкування викладача Михайла Сечкіна з учнем Олександром Тимофєєвим останній був по-своєму дотичний до витоків української музичної культури, зокрема до традицій харківської академічної школи виконавства.

¹Офіційний сайт композитора Тимофєєва <https://timofeev.org/>

музики як піаніст та композитор, а після закінчення Істменської школи музики (*Eastman School of Music*) в 2008 році і ступінь магістра музики як піаніст. У 2012 року Олександр Тимофеев закінчив докторантуру з фортепіанного виконавства в Університеті штату Меріленд, Коледж Парк (*University of Maryland*).

Хто ж такий сьогодні – митець Олександр Тимофеев?

Він є активним виконавцем-віртуозом, симфонічним диригентом, композитором, автором багатьох оригінальних творів, викладачем. За даними офіційного сайту, він є куратором та ініціатором багатьох мистецьких проєктів, пропагандистом молдавської музичної культури, громадським діячем, засновником Міжнародного товариства піаністів і композиторів (*ISPC, International Society of Pianists and Composers*), некомерційної організації, яка займається просуванням сучасної фортепіанної музики. В даний час О. Тимофеев проживає у Філадельфії, працюючи як резидент-артист в Університеті Роуен у Глассборо, штат Нью-Джерсі.

До композиторського доробку О. Тимофеева входять чисельні твори фортепіанної, камерно-інструментальної, камерно-вокальної, хорової, симфонічної, електронної музики та аранжування. Якщо дивитися на його творчість з позиції жанрових вподобань, то це програмні інструментальні п'єси (балади, вальс, транскрипції, прелюдії, етюди тощо), твори великої форми (сонати, концерти, фантазії, тощо), циклічні форми (сюїти, цикли п'єс) та інше.

В межах пропонованого дослідження підкреслимо зацікавленість музиканта цимбалами та глибокого вивчення інструменту на рівні тембрально-виконавської специфіки та можливостей. Це можна пояснити рядом чинників. По-перше, цимбали системи Шунди є національним інструментом молдавської культури, навчання на якому в Молдові має широке розповсюдження та саме цей інструмент представлено як в академічній сфері, так і в традиційному виконавстві. Так, все становлення як музиканта О. Тимофеева проходило поряд з активним включенням цимбального тембру в молдавський побут. По-друге, знайомство з яскравими учнями-виконавцями на цимбалах музичного ліцею імені Ч. Порумбеску та їх наставником, одним з кращих викладачів сучасності, Валерієм Луце зробило можливим особисту співпрацю на рівні виконавець-композитор. А як вершина, все це призвело до сприйняття О. Тимофеевим цимбалів як інструмента з цікавими унікальними можливостями, подекуди, по

словом самого композитора, «більш досконалого і могутнього аніж фортепіано».

На сьогодні молдавсько-американським композитором для цимбалів системи Шунди написано або зроблено композиторську версію низки творів для цимбалів соло (“The Flame”, Метафора, “Sincerity”, НоктюРН, “On Thin Ice”, Дві п'єси-імпровізації на українські народні теми “Ой, горе, горе” та “Ой, коли-б той вечір”), з фортепіано (Концертна п'єса “Snowstorm”, “Lucky Strike”), для інструментального тріо з включенням цимбалів (Концертна п'єса “Snowstorm”, Балада) та Концерт для цимбалів з симфонічним оркестром у 3-х частинах.

За часовими ознаками можна виокремити *два періоди* творчості:

– початок 2000-х рр. – створення оригінальних творів (“Метафора” для цимбалів соло, Концертна п'єса “Snowstorm” у супроводі фортепіано, перша редакція Концерту для цимбалів з симфонічним оркестром);

– після 2013 року – переосмислення вже написаного (друга редакція Концерту для цимбалів з симфонічним оркестром та авторські версії декількох творів, написаних для інших музичних інструментів).

На нашу думку, факт повернення композитора до роботи з цимбалами після перерви, редагування вже написаного Концерту та тембрального переосмислення інших музичних творів пов'язане з відновленням його співпраці з талановитим молдавським цимбалістом, учнем В. Луце Іоном Куртяну (*Ion Curteanu*), який і став першим виконавцем зокрема Концерту.

На ґрунті аналітичних спостережень спробуємо окреслити *риси композиторського мислення* О. Тимофеева.

Так, однією з основних є *програмність*. Майже всі твори, і це стосується не тільки цимбальних, мають або програмну назву (наприклад, “The Flame”, “On Thin Ice”, “The Secret Ritual”), або в назві-жанрі закладено характер твору (наприклад, НоктюРН, Балада, Постлюдія).

З точки зору *цимбальної стилістики* (Юрченко, 2015: 14) Олександр Тимофеев в першу чергу в своїх творах підкреслює віртуозність, імпровізаційність, метро-ритмічну домінантність та політембровість. Тобто, головним стає сприйняття композитором саме природи цимбалів.

В свою чергу, наявна віртуозність цимбальних творів, навіть кантіленних епізодів чи частин, стає однією з складових, яка виводить їх на рівень *концертності*.

З позиції *жанру*, поки що ця категорія представлена двома позиціями – п'єси та концерт.

Зупинимося на аналізі окремих музичних творів³.

Концертна п'єса «Snowstorm» для цимбалів і фортепіано, написана у 2001 році, стала першим композиторським опусом для інструменту та отримала 1 місце на Міжнародному фестивалі-конкурсі з композиції в Чехії (*Valasske Mezirici International Composition Festival and Competition*). Прем'єрний запис відбувся у виконанні Марчелло Коменданта у тому ж році. На нашу думку, цей твір став немов би концептуальним «ескізом» до майбутнього Концерту. Тут ми спостерігаємо одночасно рівновагу та змагання між партіями двох інструментів, наявність невеликої каденції цимбаліста, співставлення швидких ритмо-технічних частин з кантиленними епізодами. Всі ці характеристики підкреслюють і визначення самого композитора стосовно п'єси як концертної.

Власне Концерт для цимбалів з симфонічним оркестром у 3-х частинах було написано у 2005 році і присвячено Валерію Луце, людині, якою молодий композитор захоплювався, і завдяки яскравій творчій діяльності якої звернувся до цимбалів в своєму композиторському житті. По словам самого автора, твір писався з урахуванням виконавських можливостей цимбаліста Марчелло Коменданта (*Marcel Comendant*), який і повинен був стати першим виконавцем цього першого молдавського цимбального концерту. Але час зробив свої корективи, і прем'єра цього твору, в більш досконалії та переосмисленій другій редакції (2013), відбулася на відкриті Міжнародного конкурсу імені Євгенія Коки у виконанні Іона Куртяну та під орудою самого композитора.

Концерт складається з 3-х частин:

I. Allegro giusto

II. Ballade. Andante cantabile

III. Vivo con fuoco.

Як видно із темпових позначень частин, він побудований за принципом класичного концерту (швидко-повільно-швидко), в якому перша частина є початком конфліктності, друга – прояв внутрішнього світу, а третя – динамічною розв'язкою. Цікавим фактом є програмність саме другої частини – Ballade.

За словами композитора, спочатку у 2005 році друга частина була створена як самостійна п'єса на основі фольклорного матеріалу, яку в тому ж році композитор ввів як самостійну частину в концерт для цимбалів. І переважно саме ця частина

в майбутньому зазнала змін у новій редакції, яку вже зміг почути світ.

Як вже відзначалося, повільна кантилена друга частина є характерною для тричастинного циклу, але введення до структури концерту саме жанру балади підкреслює фольклорну приналежність, що походить від традиційних молдавських дво-частинних циклів (дойна-жок, дойна-хора).

Стосовно розгорнутих каденцій соліста цікавим є не тільки їх наявність в кожній з частин, але й їхній характер. Вони стають немов би «оазисом» внутрішнього світосприйняття виконавця, його можливості залишитися зі слухачем один на один. Це момент спрацювання «чистого» цимбального тембру та законів акустики з акцентом на звучанні цимбалів, їхньому фонізмі, фактурних можливостях.

Оригінальною в Концерті є ритмічна організація музичного матеріалу: акцентність ритмічних побудов комбінуються з імпровізаційно-кантиленними. З одного боку такі композиторські рішення є органічними для виконавства на цимбалах, з іншого, в рамках масштабного циклічного твору вони ще більш підкреслюють проведену історичну паралель між минулим (традиція) та сучасним (академізм).

В доказ вище сказаному звернемося до п'єси для цимбалів соло «Метафора», яка до речі є першим твором для цимбалів соло в композиторському доробку О. Тимофєєва. Концептуально вона побудована аналогічно Концерту. Це тричастинна побудова, в якій музичний матеріал крайніх розділів є стрімким розгортанням з чітким метро-ритмічним акцентуванням та з використанням усього діапазону цимбалів системи Шунди. Треба підкреслити, що це акцентування взято композитором не з традицій народного музикування, а є вже феноменом саме академічної виконавської культури. Середній розділ (як і в Концерті) – імпровізаційно-кантиленна частина, момент емоційної розрядки та можливості зазирнути в себе, це час, коли спрацьовує життєвий принцип «тут і зараз».

Прем'єра цього твору відбулася у 2002 році у виконанні Марчелло Коменданта в Кишиневі, в тому ж році стала частиною збірки музики сучасних композиторів в редакції Валерія Луце. Це один з найулюбленіших творів цимбалістів, представників різних національних шкіл, який потребує високого технічного володіння інструментом та вже зрілого сприйняття художнього матеріалу. Так, у 2014 році вона була обов'язковою для виконавців на цимбалах в рамках відомого та престижного Міжнародного конкурсу імені Євгенія Коки (Молдова).

---

³ Нотний матеріал для аналізу міститься на офіційному сайті композитора.

Стосовно інших цимбальних творів, які є авторською версією вже написаних опусів для інших інструментів (в більшості це оригінальні п'єси для фортепіано, кларнету, маримби), то здебільшого це ритмічні п'єси у швидкому темпі: "The Flame", "On Thin Ice", "Lucky Strike" та перекладення кантиленного з імпровізаційним характером Ноктюрну. Нажаль, на сьогодні, всі ці мініатюри не можна почути в записі саме на цимбалах, але, сподіваємося, це питання часу, настільки органічно композитор сприймає та відтворює цимбальну стилістику, а саме – віртуозність, метро-ритмічність та імпровізаційність. Якщо подивитися з позиції техніки адаптування з інструментів на цимбали системи Шунди, то варто означити деякі характерні принципи: теситурні та фактурні трансформації, заміна прийомів та способів гри, але завжди при збереженні форми та художнього змісту твору.

Окремої уваги варта мініатюра "Sincerity", яка в оригіналі написана для фортепіано і є другим номером циклу "New Age Album", оп. 8. Це досить складний за технічними та фактурними особливостями твір, який став невід'ємною частиною концертного репертуару сучасних цимбалістів. Твір є перекладенням з фортепіанного, але вкрай органічно звучить на цимбалах. До речі, саме фортепіанні твори досить складно перекладати для цимбалів соло без втрати фактурних пластів. А в цій неймовірно романтично-емоційній та витонченій п'єсі природно залучені різні прийоми гри, з яких складається наповнена цимбальна фактура, з використанням притаманних цимбальній стилістиці елементів. Звісно, порівняльний слуховий аналіз фортепіанної та цимбальної версій виокремить різницю в підході до ритмічних акцентних епізодів (з більшим акцентуванням та ударністю в цимбальному виконавстві).

Останніми на сьогодні творами, які були написані для цимбалів, стали Дві п'єси-імпровізації на українські народні теми «Ой, горе, горе» та «Ой, коли-б той вечір» (2020). В інтерв'ю авторів дослідження композитор на запитання «чому вперше в творчості молдавсько-американського композитора з'явилося бажання звернутися до українського матеріалу» автор вказав, що це було замовлення відомого сучасного харківського журналіста-кінодокументаліста, автора понад двадцяти історичних фільмів-розслідувань Ігоря Піддубного для одного з його проєктів про Григорія Сковороду. Композитором було створено декілька різних музичних композицій, але нажаль через суб'єктивні причини, не всі були використані харківським діячем, а ось саме дві імпровізації

для цимбалів на теми українських народних тем увійшли до документального фільму. Стосовно вибору українських тем, по словам автора, він був інтуїтивно-пошуковим, хоча, ймовірно, відгукнулося українське коріння композитора. Так, зі сторони батька його бабуся була харків'янкою, а дідусь – з Донецької області, і з часом вони емігрували до Молдови. Деякі його родичі також жили в Одесі, де в дитинстві він часто бував. Тому Україна з її традиціями та мелосом є для композитора родинним скарбом, до якого, до речі він в майбутньому планує звертатися, створюючи цимбальні композиції для українських виконавців.

Висновки. За останні двадцять років цимбальна творчість молдавсько-американського композитора Олександра Тимофєєва в світовій виконавській практиці цимбалістів набула популярності. Цей факт підтверджено активним включенням його творів в різні концертні програми та до списків обов'язкових творів престижних міжнародних конкурсів.

Підсумовуючи наше осмислення цимбальної композиторської творчості молдавсько-американського композитора Олександра Тимофєєва з позиції виконавства підкреслимо її значимість, унікальність, професійність та привабливість для розвитку та презентації сучасного цимбального мистецтва.

Проаналізовані в дослідженні твори для цимбалів системи Шунди вже стали невід'ємною вагою часткою як педагогічного, так і концертного репертуару цимбалістів різних національних шкіл виконавства, а ті, які ще не прозвучали на концертних сценах, ми впевнені, з часом будуть високо оцінені як виконавцями, так і слухачами.

Перш за все, привабливим для цимбалістів є органічне поєднання сучасного композиторського мислення, фольклорного матеріалу, природи інструменту та майстерності виконавців.

По-друге, привертає увагу яскрава програмність цимбальних творів з підкресленням або руху або імпровізаційності та тяжіння до концертності з використанням каденційних та віртуозних розділів, обумовленні відчуттям та розумінням композитором характерної цимбальної стилістики.

Перекладення митцем власних музичних композицій для цимбалів системи Шунди може інтерпретуватися не тільки з позиції творчого композиторського процесу, але й з позиції виконавської активної зацікавленості. Кожного разу авторські аранжування є не просто адаптацією, переінструментуванням, а саме переосмисленням кожного окремого музичного твору з внесенням нових композиторських рішень.

З виконавської точки зору цимбальні твори О. Тимофєєва відбивають сталі тенденції творчості, які з кожним зверненням композитора відкриваються по-новому. При роботі композитора з цимбалами відчувається національне підґрунтя, але авторське мислення відбиває сучасний спектр образів, ритмів, інтонацій, презентуючи зустрічний рух національних шкіл в процесі глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран Т. Цимбали та музичний професіоналізм : підручник. Львів : Афіша, 2008. 224 с.
2. Кужба М. Цимбали в системі народно-інструментального виконавства України: на пошану Тараса Барана та Олени Костенко. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX–XXI століть* : збірник матеріалів та тез XV міжнародної науково-практичної конференції (ДДПУ ім. І. Франка, 3 грудня 2021 р.) [редактор-упорядник А. Душний]. Дрогобич: Пó світ, 2021. С. 93–97.
3. Кужба М., Юрченко О. Олена Костенко : фундатор харківської цимбальної школи. *Аспекти історичного музикознавства* : зб. наук. ст. Вип. XXII: До 95-річчя кафедри народних інструментів України. Харків. Нац. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського; ред.-упоряд. Романюк І. А. Харків, ХНУМ, 2021. С. 135–149.
4. Юрченко О. Жанрово-стильові засади професійного цимбального мистецтва України : автореф. дис. ... канд. мист. Харків, 2015. 18 с.
5. Luță Valeriu. Reflectare : Caiet pentru țâmbal 3, red. Valeriu Luță; cop. Kamil Jurašek, Igor Condrea, Chișinău.: Grafema Libris, 2004. 143 p.

REFERENCES

1. Baran T. Tsybaly ta muzychnyi profesionalizm [Dulcimer and musical professionalism]: pidruchnyk. Lviv : Afisha, 2008. 224 s. [in Ukrainian].
2. Kuzhba M. Tsybaly v systemi narodno-instrumentalnoho vykonavstva Ukrainy: na poshanu Tarasa Barana ta Oleny Kostenko [Dulcimer in the system of folk-instrumental performance of Ukraine: in honor of Taras Baran and Olena Kostenko]. *Narodno-instrumentalne mystetstvo na zlami KhKh – KhKhI stolit* : zbirnyk materialiv ta tez KhV mizhnarodnoi naukovo- praktychnoi konferentsii (DDPU im. I. Franka, 3 hrudnia 2021 r.) [redaktor-uporiadnyk A. Dushnyi]. Drohobych : Pó svit, 2021. S. 93–97. [in Ukrainian].
3. Kuzhba M., Yurchenko O. Olena Kostenko : fundator kharkivskoi tsymbalnoi shkoly [Olena Kostenko: founder of the Kharkiv dulcimer school]. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva* : zb. nauk. st. Vyp. XXII : Do 95-richchia kafedry narodnykh instrumentiv Ukrainy. Kharkiv. Nats. un-t mystetstv imeni I.P. Kotliarevskoho; red.-uporiad. Romaniuk I. A. Kharkiv, KhNUM, 2021. S. 135–149. [in Ukrainian].
4. Yurchenko O. Zhanrovo-stylovi zasady profesiinoho tsymbalnoho mystetstva Ukrainy [Genre and style principles of professional dulcimer art of Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. myst. Kharkiv, 2015. 18 s. [in Ukrainian].
5. Luță Valeriu. Reflectare : Caiet pentru țâmbal [Notebook for dulcimer] 3, red. Valeriu Luță; cop. Kamil Jurašek, Igor Condrea, Chișinău.: Grafema Libris, 2004. 143 p. [in Romanian].